

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

SAMENLEVING

Nederland deugt, laat politici dat eens erkennen

Nederland heeft de afgelopen decennia een neoliberale levenswijze omarmd, met als gevolg dat we alleen nog aan onszelf denken en geen veerkracht hebben om een crisis aan te kunnen. Nederland lijdt onder het 'gevolgen'-beleid van een premier die de oorzaken ongemoeid laat. De wetenschappers Gabriël van den Brink (VU) en Mathieu Segers (Universiteit Maastricht) gaven deze maand in de media een somber beeld van de stand van ons land. Ontbreekt het ons inderdaad aan 'innerlijke samenlevingskracht', zoals Segers stelt? In politiek Nederland misschien, maar dagelijks Nederland gedraagt zich, gelukkig, anders.

Nederland was en is een land van maatschappelijke betrokkenheid. Nederland deugt. Daarmee doel ik op de veelheid aan maatschappelijk initiatieven. Wat te denken van het netwerk van 245.000 vrijwilligers die oproepbaar zijn om met gebruik van de defibrillator mensen met een hartstilstand te redden? Zo'n netwerk is uniek in de wereld. En dat niet alleen. Nederland kent 6 miljoen vrijwilligers, werkzaam voor het Rode Kruis, de Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij (KNRM), Natuurmonumenten of KWF Kankerbestrijding. Of de Nederlandse Brandweer, met 24.000 hoogopgeleide professionals van wie er 19.000 vrijwilliger zijn.

Vereniging Natuurmonumenten heeft 3400 vrijwilligers, Vluchtelingenwerk 12.500, de sport kent er 1,4 miljoen, musea 17.000. En dan hebben we het nog niet gehad over al die Nederlanders die actief zijn voor dierenasielen en dierenambulances, het Leger des Heils, de vele collectanten en het groeiend aantal bedrijven dat hun werknemers stimuleert om vrijwilligerswerk te doen.

Of zie de vele vermogensfondsen. Soms met een lange geschiedenis, zoals het Rooms Katholiek Oude Armenkantoor (RCOAK), het bekende Prins Bernhard Cultuur Fonds en het Oranjefonds. En nieuwe fondsen, zoals Adessium en de Verre

➔ **Nederlandse samenleving leunt op ngo's en vrijwilligers**

➔ Dit verdient aandacht en ondersteuning vanuit het Rijk

➔ Nieuw sociaal model is nodig met overheid, markt én maatschappelijk middenveld

De keus lijkt steeds óf markt óf overheid. Maar ons land zit anders in elkaar dan Den Haag doet voorkomen

Bergen, die snel in aantal en omvang toenemen. Goede Doelen Loterijen zijn een Nederlandse uitvinding.

Door buitenlanders wordt weleens gekcherend gezegd 'zet drie Nederlanders bij elkaar en je hebt een stichting'. Toch is dat juist iets om jaloers op te zijn. Ons land kent circa 200.000 stichtingen en verenigingen met een maatschappelijk doel. Zonder vrijwilligers zou Nederland niet bestaan.

OF OVERHEID, OF MARKT

Deze unieke, maatschappelijke kracht verdient meer aandacht in de Haagse politiek. Nederland zit anders in elkaar dan Den Haag doet voorkomen. Daar tamboereert nog altijd de duale keuze: óf overheid óf de markt. De 'participatiemaatschappij', een vondst van het vorige kabinet, is hiervan een wrang voorbeeld. En ook nu zien we de oproep tot burgerparticipatie in het nieuwe coalitieakkoord. Maar waarom oproepen tot iets dat er al is? Waar blijft de herkenning en erkenning van het Nederlandse maatschappelijke middenveld?

In Nederland roept het begrip 'filantropie' onduidelijkheid en soms zelf weerstand op. Vergeten wordt dat filantropie in Nederland geen zaak is van 'de rijken', maar van gewone mensen, van fondsen en bedrijven. Gewone huishoudens leveren het grootste deel van de filantropische bijdragen in Nederland en Europa.

Hoogleraren Van den Brink en Segers wijzen terecht op de rol die de overheid hier speelt, of juist niet speelt. Ons unieke maatschappelijk middenveld kreeg geen aandacht in de partijprogramma's van de grootste politieke partijen en dus ook niet in het coalitieakkoord. De Rijksoverheid heeft de coördinatie ervan ondergebracht bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid, en wel bij de Directie Jeugd, Familie en aanpak Criminaliteitsfenomenen. Met 1 fte voor de beleidscoördinatie van filantropie. Deze ambtenaar heeft een interdepartementale werkgroep tot zijn beschikking, maar door het ontbreken van politiek beleid gebeurt er weinig.

Gemeentes hebben, gelukkig, beter zicht op de werkelijkheid. Zo adviseert de vereniging Nederlandse gemeenten (VNG) in haar rapport over de impact van de coronacrisis: 'Overweeg nieuwe vormen van financiering waarbij inwoners eigenaar zijn. Wees voorbereid op financiële schaarste en koppel dat aan nieuwe vormen van veerkracht en eigenaarschap, door te kiezen voor een sociaal financieringsmodel van overheid, markt én particulier initiatief. Laat bedrijfsleven, maar vooral particuliere inwoners, een 'aandeel' hebben in bibliotheken, buurthuizen, zwembaden, theaters of zorgorganisaties'.

De overheid kan het, zoals dit rapport stelt, niet langer alleen af. Wat Nederland nodig heeft is een 'gediversifieerd sociaal model' van drie partijen: overheid, markt en maatschappelijke betrokkenheid.

Om dit te doen slagen moet de politiek die derde partij, het maatschappelijk middenveld, wel een sterkere positie geven. Met aandacht voor filantropie, in de vorm van een duidelijke beleidsvisie. Daar horen ook financiële middelen ter ondersteuning bij. Ook moeten de maatschappelijke initiatieven zelf aan het werk; zij moeten zich zelfbewuster opstellen, beter samenwerken en zich strakker organiseren.

HEROPLEVING

Betekent dit een terugkeer naar een (neo) corporatieve, conservatieve maatschappijvorm? Nee. De heropleving van directe maatschappelijke betrokkenheid van burgers, fondsen en bedrijven wordt versterkt door online (burger)initiatieven en de kracht van sociale media. Nederland deugt: de tijd is rijp om met een gediversifieerd sociaal model invulling te geven aan een nieuw en krachtig maatschappelijk middenveld.

Theo Schuyt is hoogleraar filantropische studies aan Vrije Universiteit Amsterdam.